	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Ид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1_OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 1 от 8

УТВЪРЖДАВАМ:

ДЕКАН:

ПРОФ. Д-Р МАЯ ГЪЛЪБОВА, Д.М./

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина	Медицинска етика
Специалност	Медицина
Област на висше образование	Здравеопазване
Професионално направление	Медицина
Статут на дисциплината	☒ задължителна ☐ избираема ☐ факултативна
Курс	първи
Семестър	втори
Образователно квалификационна степен	☐ специалист ☐ бакалавър ☒ магистър
Форма за проверка на знанията	☐ писмен изпит ☐ тест ☐ друга

Обсъдена на заседание на Катедрен съвет	22.11.2018 г. Протокол № 74
Обсъдена на заседание на Комисия по учебната дейност	11.12.2018г., Протокол № 10
Приета на заседание на Катедрен съвет	22.11.2018 г. Протокол № 74
Утвърдена на заседание на Факултетен съвет	12.2018г., Протокол № 11

Стара Загора, 2018 г.

	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Вид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1 _OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 2 от 8

УЧЕБНА ПРОГРАМА

1. ИЗВАДКИ ОТ УЧЕБНИЯ ПЛАН

Код на дисциплината	Часове				Всичко	Кредитни точки
	Аудиторна		Извънаудиторна			
009	Лекции	Упражнения Семинари	Учебни практики	Други форми		
Форми на аудиторна работа	15				15	0.6
Практически занятия		30			30	1.2
Семинари						
Форми на извънаудиторна работа					12.5	0.5
Подготовка за семинар						
Самоподготовка за текущ контрол и изпита						
Други форми						
Общо						2.3

2. ВОДЕЩ ДИСЦИПЛИНАТА: проф. д-р Юлияна Маринова, дм

Водещи упражнения/практически занятия/семинари:

1. доц. д-р Боряна Парашкевова, дм
2. ас. д-р Галя Чамова, дм
3. ас. д-р Петър Атанасов, дм

3. АНОТАЦИЯ

Като академична дисциплина медицинската етика се въвежда в медицинското университетско и следдипломно обучение в страните от Западна Европа и САЩ от началото на 70-те години на XX век. В РБългария от 1991 г. започва въвеждането на самостоятелно обучение във ВМУ. В Медицински факултет, Тракийски университет - Стара Загора медицинската етика се включва като задължителна учебна дисциплина в учебния план за студенти по медицина през 1993 г. – катедра Социална медицина.

Цел на обучението: медицинската етика цели да подготви бъдещите лекари за вземане на **етични решения**, като подкрепи развитието на **етична чувствителност и морално разсъждаване**, стоящи в основата на етичните решения и съответно действие. Медицинската етика разглежда въпроси, които често са свързани с конфликт на ценности и права, задължения и отговорности. Изучаването на медицинската етика подпомага осмислянето на различните гледни точки в медицинската практика. Смисълът е да се подпомогне бъдещия медик за решаване на **морални конфликти** в ежедневната практика, без да се дават конкретни препоръки за поведение. Стремещт е да се изгради съответна нагласа и увереност у бъдещия медик, че в ситуация на конфликт на ценности и сблъсък на гледни точки, той би проявил «правилно» поведение.

Така представените цели на обучението по медицинска етика предопределят **подходите, формите и методите на обучение**. Поставя се акцент върху интерактивните методи на обучение. Прилагат се, особено при практическите занятия, съвременните методи за обучение с активност на цялата група - работа в малки групи, обсъждане на казуси, групови дискусии, самостоятелни разработки на структурирани задачи. Прилаганият подход за изучаване на етичните проблеми при студентите по медицина е подхода на **приложната нормативна етика**:

	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Вид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1 _OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 3 от 8

приложението на общите принципи и правила при решаването на различни морални проблеми в медицинската практика.

Учебната програма по медицинска етика е разработена и адаптирана във времето от преподавателите в катедрата. В настоящия си вид тя е **представена и обсъдена на авторитетно международно ниво – Отдел по етика в науката и технологиите, Сектор по социални и хуманитарни науки, ЮНЕСКО**. По този начин програмата по медицинска етика категорично отговаря на международните изисквания и същевременно е адекватна на етичните отражения и проблеми на българското здравеопазване. Тематичните единици от учебната програма се представят в лекционния курс и практическите занятия, като проблемите се отразяват по подходящ начин, с атрактивни материали, в светлината на най-новите постижения и концепции в медицината и човешките права, с важни международни и национални документи, третиращи същите.

Спецификата на обучението по медицинска етика изисква сериозна подготовка и професионализъм от страна на преподавателите и позитивен стимул на студентите за постигане на горепосочените цели. Преподавателите усъвършенстват своята подготовка от самото начало на въвеждането на това преподаване, като за обсъждания период преминават различни форми на обучение в страната и чужбина. Студентската активност се провокира чрез използваните интерактивни методи на работа, преди всичко работа в малки групи, самостоятелни писмени разработки на структурирани задачи, разработка на курсова работа, отразяваща съвременните научни постановки и личната гледна точка на студента по една от обсъжданите основни теми. Важна част от осъществяването на ефективен учебен процес е проучването на студентското мнение посредством обратната връзка, осъществявана в края на обучението от преподавателите в катедрата.

Студентското обучение по медицинска етика е важна част от цялостната подготовка на лекаря, притежаващ компетентност, адекватна на съвременните потребности.

4. СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

4.1. АУДИТОРНА ЗАЕТОСТ

4.1.1. ЛЕКЦИИ

№	Тема	Хорариум
1.	Медицинската етика като наука. Историческо развитие. Хипократовата традиция и съвременната медицинска етика.	2
2.	Принципи и правила на медицинската етика. Кодекси на професионалната етика.	2
3.	Модел на взаимоотношения в съвременната медицинска практика. Патернализъм и автономност. Модел на партньорство.	2
4.	Права на пациента.	2
5.	Информираното съгласие в медицинската практика.	2
6.	Етични аспекти на репродуктивното здраве и права. Етика на аборта, контрацепцията и стерилизацията.	1
7.	Етични аспекти на асистираната репродукция.	2
8.	Етични проблеми на края на живота: палиативни грижи; предварителни указания за лечение; евтаназия.	2
Общо		15

4.1.2. УПРАЖНЕНИЯ

№	Тема	Хорариум
1	Хипократовата традиция в медицината. Клетвата на Хипократ.	2
2	Съвременни етични кодекси.	2

	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Вид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1_OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 4 от 8

3	Патернализъм и автономност в медицината. Модели на сътрудничество между лекаря и пациента.	2
4	Права и задължения на лекаря и пациента.	2
5	Информирано съгласие в медицината.	2
6	Етични проблеми на лекарската тайна.	2
7	Етични предизвикателства на съвременните взаимоотношения лекар-пациент. Обобщение.	2
8	Медико-етични аспекти на репродуктивното поведение.	2
9	Етични проблеми на асистираната репродукция. Етични проблеми при ХИВ-СПИН.	2
10	Медико-етични аспекти на смъртта. Евтаназия.	2
11	Етични проблеми на трансплантацията и донорството.	2
12	Етика на палиативните грижи при терминално болни.	2
13	Етика на медицинските изследвания.	2
14	Съвременни проблеми, свързани с началото и края на живота. Обобщение.	2
15	Етика на общественото здравеопазване и здравната политика.	2
Общо		30

5. ТЕХНОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

5.1. Лекции - представят се като презентации на Microsoft Power Point с мултимедиен проектор, в лекционна зала.

5.2. Упражнения – провеждат се в учебни зали на катедрата като е необходима съвременна учебна техника.

6. КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ ЗНАНИЯТА НА СТУДЕНТИТЕ

Система за оценка на знанията по Медицинска етика

Крайната оценка е по шестобалната система, като минималната оценка за успешно приключване на обучението е “среден (3)”. Съотнесена към Европейската система за трансфер на кредити, съпоставимостта на оценките е следната:

Отличен 6	Мн. добър 5	Добър 4	Среден 3		Слаб 2	
A	B	C	D	E	FX	F
Присъждат се кредити, както е по учебен план					Не се присъждат кредити	

Оценката се формира от 4 компонента:

- Текущ контрол
 - активност и посещаемост на практически занятия (100%) и на лекции (минимум 50%);
 - писмена разработка на три структурирани задачи;
- Курсова работа. (Курсовата работа представлява писмена разработка, отразяваща съвременните научни постановки и личната гледна точка на автора по една от обсъжданите основни теми. Тя трябва да бъде представена в деня на изпита).
- Тест – съдържа въпроси от целия изучаван материал. Минимална оценка “среден (3)” се получава при верни поне 45% от отговорите на въпросите. При избран повече от 1 отговор, той се приема за грешен. Общата оценка се получава по приложената формула.
- Теоретичен изпит – провежда се писмено и устно се прави изложение, съдържа 1 въпрос от конспекта и е с цел да се покаже нивото на теоретична подготовка по предмета.

Окончателната оценка се формира като сума от по-горните оценки, със следните коефициенти:

- Текущ контрол – осреднен от двата компонента - 0.25
- Курсова работа – 0.25

	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Вид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1_OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 5 от 8

3. Тест – 0.25

4. Теоретичен изпит – 0.25

Формула за изчисляване на оценката от теста

$$A = \frac{3 * (B + B_{\max} - 2 * B_{\min})}{(B_{\max} - B_{\min})}$$

Означения:

обща оценка на теста - A

получен брой верни отговори - B

максимален брой верни отговори (брой въпроси в теста) - B_{max}

минимален брой верни отговори - B_{min}

7. ПРОГРАМА (КОНСПЕКТ)

1. Медицинската етика като научна дисциплина – определение и развитие.
2. Принципи и правила на медицинската етика.
3. Патернализъм. Определения на патернализма.
4. Видове патернализъм. Ограничения на патерналистичния модел.
5. Автономен модел на отношения лекар-пациент.
6. Ограничения на автономността.
7. Клетвата на Хипократ. Основни положения. Критичен анализ от позициите на съвременното общество.
8. Съвременни етични кодекси в медицината. Женевска декларация; Международен кодекс на медицинската етика; Кодекс на професионалната етика в България.
9. Права на пациента в здравеопазването – теоретична основа; видове; правата като взаимоотношения.
10. Регулативен аспект на правата на пациента – съвременен фундамент. Правата и задълженията на пациента в българското законодателство.
11. Информираното съгласие на пациента – същност, развитие, дефиниции, видове.
12. Информираното съгласие на пациента като процес на търсене и получаване – елементи на процеса.
13. Информираното съгласие на пациента – законов регламент в Р. България. Изключения от принципа за информирано съгласие.
14. Медицинската тайна – основно професионално и морално задължение.
15. Професионална, етична и правна страна на проблема “лекарска тайна”. Характеристики на лекарската тайна. Нива на информация и степени на нарушаване на конфиденциалността.
16. Медико-етични аспекти на контрацепцията и стерилизацията. Документи.
17. Изкуственият аборт като морална дилема. Етична теория. Документи. Нормативна регулация в Р. България.
18. Сексуални и репродуктивни права. Права на клиента. Международни документи.
19. Медико-етични аспекти на асистираната репродукция. Изкуствено оплождане (IVF). Проблемът “сурогатна майка”.
20. Етични проблеми на клонирането на човека. Репродуктивно и терапевтично клониране: аргументи “за” и “против”.
21. Етични проблеми, свързани със ХИВ/СПИН.
22. Евтаназия – основни понятия. Видове евтаназия.
23. Съвременно състояние на проблема евтаназия.
24. Аргументи “за” и “против” активната евтаназия; аргументи “за” и “против” перинаталната евтаназия.

	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Вид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1 _OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 6 от 8

25. Етични проблеми при медицинското обслужване на терминално болните: качество на живот; палиативни грижи; предварително изразена воля; облекчаване на страданията.
26. Етични проблеми при трансплантация на тъкани и органи.
27. Основни принципи на медицинските изследвания – базисни документи.
28. Основни етични проблеми на клиничните изпитвания върху хора.

8. ЛИТЕРАТУРА

Основна

1. Лекционен курс по медицинска етика за студенти от I-ви курс, специалност Медицина, МФ, ТрУ – Стара Загора, Ю. Маринова, (непубликуван); Учебни материали за подпомагане на практическото обучение по медицинска етика за студенти по медицина в катедра «Социална медицина и здравен мениджмънт», МФ, ТрУ – Стара Загора (непубликуван).
2. Воденичаров Ц., С. Попова, Медицинска етика, Фондация Отворено общество, София, 2003, второ издание 2006, с. 230.
3. Грънчарова Г., С.Александрова, А.Велкова, Медицинска етика, Изд. ВМИ-Плевен, 2001, с.284.
4. Александрова С., Медицинска етика, под ред. на доц. д-р Г. Грънчарова, Изд. център на МУ – Плевен, 2007, с. 319
5. Александрова-Янкуловска С., Биоетика, 2010, първо издание, Изд. център на МУ – Плевен, 2010, с. 303
6. Информирано съгласие, ред. А. Карми, Департамент по биоетика – Юнеско, Международен център за здраве, право и етика, 2003, с. 58
7. Наръчник по лекарска етика, Световна медицинска асоциация, 2005, СМА, инк, издател БЛС, с. 136

Допълнителна:

1. Апостолов М., Исторически, социални и етични измерения на медицината, Горекспрес, София, 2000.
2. Александрова-Янкуловска С., Ръководство за практически упражнения по биоетика, 2010, първо издание, Изд. център на МУ – Плевен, 2010, с. 103
3. Александрова, С., Хосписни грижи, мениджмънт и етика, Издателски център на МУ – Плевен, 2002, 143с.
4. Александрова С., Хосписни и палиативни грижи, световна практика и опит в България, Издателски център на МУ – Плевен, 2009, 158с.
5. Етиката в българското здравеопазване, Изд. Къща «СИМЕЛ», София, 2007, с. 534
6. Бояджиев Б., С. Томова, Г. Ончев, Лекарят, пациентът, обществото, София, Фондация «Невронауки и поведение», 1994, с.144.
7. Воденичаров Ц., Л. Гатева, С. Томова, Медицинска етика и медицинско право, в Ново обществено здравеопазване, Актавист ООД, 1998, с.488-538.
8. Воденичаров Ц., М. Митова, Л. Гатева, Медицинска етика, Мнемозина –София, 1995, с.221.
9. Воденичаров Ц. и колектив, Ръководство по медицинска етика, Горекспрес, София, 1997.
10. Димитрова Св., Информираното съгласие в медицинската практика, Алфамаркет- Ст.Загора, 2003, с.104.
11. Зиновиева Д., П. Салчев, Права на пациента, Сиела-София, 1998, с. 133
12. Зиновиева Д., Медицинско право, Сиела-София, 2004.
13. Лисаев П., Медицинска деонтология и медицинско право, Сиви-София, 1996.
14. Лисаев П., Евтаназия или медицински контрол на умирането и смъртта, Карат-Плевен, 1999, с. 159.

	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Вид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1 _OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 7 от 8

15. Лъчкова М., Е. Христозова, М. Лесинска и др., Медицинска етика, ръководство за семинарни упражнения, под ред. на проф.д-р Н. Запрянов, ВМИ-Пловдив, 1994.
16. Маринова Ю., Абортът като морална дилема, в Аборт – международни и национални тенденции и изменения, ДИПКУ-Ст. Загора, 2001, с. 51-73.
17. Beauchamp, T. L., J. F. Childress, Principles of Biomedical Ethics, Oxford University Press, 1994, pp. 546.
18. Биоетика, въпроси и отговори, отв.ред.Б.Г.Юдин, П.Д.Тищенко, ЮНЕСКО, 2005, с.63.
19. Monagle John, David C. Thomasma, Health Care Ethics, Critical Issues for the 21-st century. Jones nad Bartlett Publishers Inc., 2005, pp 594.
20. Opinion of the European Economic and Social Committee on “Patients’ rights”, (2008/C 10/18), Official Journal of the European Union, 15.1.2008.
21. Council Conclusions on Common values and principles in European Union Health Systems (2006/C 146/01), Official Journal of the European Union, 22.6.2006.
22. Конвенция за защита на правата на човека и на човешкото достойнство във връзка с прилагането на постиженията на биологията и медицината: конвенция за правата на човека и биомедицината: обн. ДВ, бр. 32 от 12 април 2005 г.

9. ПРИДОБИТИ УМЕНИЯ В РЕЗУЛТАТ НА ОБУЧЕНИЕТО

- Да познава основните принципи на етично поведение на лекаря, заложен в Клетвата на Хипократ, да коментира общовалидните правила, както и неприемливите в нашето съвремие положения от Клетвата.
- Да познава и обсъжда основните принципи и правила на съвременната медицинска етика.
- Да познава и коментира в критичен порядък в контекста на принципите на съвременната медицинска етика основните теоретични модели на взаимоотношения лекар-пациент: патернализъм, автономност, сътрудничество (партньорство).
- Да може да формулира правата на пациента, изхождайки от основните човешки права; Да познава законно формулираните права на пациента в РБългария.
- Да анализира информираното съгласие на българския пациент не само като законово изискване според Закона за здравето (2004 г.), а и като основа на взаимоотношението лекар-пациент, основаващо се на доверие. Да познава основните компоненти на процеса на получаване на информирано съгласие, според стандартния медико-легален модел;
- Да анализира и коментира поведението на лекаря в процеса на информирано съгласие съобразно съвременните етични изисквания, с акцент върху базисния елемент (компетентност на пациента) и информационния компонент. Да познава видовете информирано съгласие, както и неговите изключения.
- Да познава основните законови и етични измерения на лекарската тайна. Да изгради нагласа за съблюдаване на лекарската тайна в медицинската практика.
- Да познава сексуалните и репродуктивни права, заложен в значими международни документи. Да познава и обсъжда дискуссионния кръг проблеми, свързани с етичната и законова регулация относно контрацептивното поведение и изкуствения аборт, както и тези, свързани с инфекциите предавани по полов път, със специален акцент на ХИВ/СПИН.
- Да коментира етичните проблеми, свързани с асистираната репродукция: изкуствено оплождане при човешките същества. Да познава съвременното състояние на етичната дискусия за репродуктивното и терапевтично клониране при човешките същества.

	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ Тракийски университет – Стара Загора		Издание: 1
	Вид на документа: Оперативен документ	№ на документа: 7.5.1_OD_1.7.	В сила от: 01.06.2011
	Дисциплина: Медицинска етика Специалност: Медицина		Редактиран: 8 от 8

- Да познава и коментира сложния кръг проблеми, свързани с понятието «евтаназия» в исторически аспект - от древността до съвременното състояние на проблема. Да коментира съвременния кръг етични проблеми на трансплантацията на клетки, тъкани и органи, преди всичко в България.
- Да разбира значението на палиативните грижи при терминално болни пациенти; да коментира проблемите, произлизащи от естеството на палиативните грижи и техните последици в контекста на основните принципи на биоетиката; да познава съвременното състояние на проблема в РБългария, според действащата нормативна уредба.
- Да е запознат с основните принципи на медицинските изследвания според базисния документ на СЗО – Декларацията от Хелзинки. Да е запознат със законовите и нормативни аспекти на клиничните изпитвания в България. Да идентифицира основни етични проблеми на клиничните изпитвания върху хора.

